

T. Parsons: Essays in Sociological Theory

The Free Press of Glencoe, rev. ed. 1964, (1. vyd. 1949, 2. vyd. 1964), 459 str.

Jeden z nejznámějších amerických sociologů, tvůrce proslulého a nejednou analyzovaného strukturálně funkcionalistického systému, vydal v r. 1949 soubor svých většinou časopisecky publikovaných studií z let 1938–1947. Třetí vydání bylo doplněno o studie z let 1947–1953, takže Eseje poskytují vcelku úplný obraz o vývoji Parsonsova sociologického myšlení, orientaci jeho zájmů, i o jednotlivých stadiích, které předcházely konstituování jeho sociologického systému, jak je obsažen zejména v *Toward a General Theory of Action* (spolu s A. Shillsem, 1951), *The Social System* (1951) a v kolektivní práci *Working Papers in the Theory of Action* (1953). Poslední vývojová fáze Parsonsova myšlení, orientovaná k sociální dynamice, která je z marxistického hlediska zvláště zajímavá a alespoň v jednotlivostech reviduje a doplňuje nejsnáze napadnutelná místa jeho systému, není ve výboru ovšem bohužel obsažena. Je tedy spíše historickou retrospektivou, zajímavou však pro každého, kdo se интересуje nejen o stav americké obecné sociologie, ale i o obecné otázky výstavby sociologického systému, o vztah teorie a empirie apod. Nepochybně pro poznání Parsonse nejvýznamnější jsou ve výboru obsažené stati *Současný stav a perspektivy systematické teorie v sociologii* z r. 1945, *Perspektivy sociologické teorie* z r. 1950, které systematicky shrnují základní teze Parsonsova systému, dále pak stati *Role idejí v sociální činnosti* z r. 1938, *Motivace ekonomických činností* (1940), *Problém kontrolované institucionální změny* (1945), jež podrobněji analyzují dílčí aspekty systému. Základní myšlenky těchto statí není třeba (v anotaci není ani možno) reprodukovat, protože jsou známy z řady dostupných kritických rekonstrukcí strukturálního funkcionalismu. Zbývající stati výboru však ukazují T. Parsonse z méně známé stránky, jakoliv všechny mají přímou či jen nepatrně zprostředkovanou souvislost s jeho „systémotvornými“ záměry. Jde o stati věnované rozboru dílčích stránek, jevů a procesů sociální skutečnosti. Několik statí je věnováno rozboru sociální struktury z různých hledisek: *Povolání a sociální struktura* (1939), *Věk a pohlaví v sociální struktuře Spojených států* (1942), *Určité primární zdroje a vzorce agrese v sociální struktuře západního světa* (1947); sociální strukturou Japonska se pak zabývá stať z r. 1946. Speciálním problémem je

věnována stať o profesi právníka z r. 1952. Problematikou sociální stratifikace se Parsons speciálně zabývá ve stati *Analytický přístup k teorii sociální stratigrafie* z r. 1940 a *Revidovaný přístup k teorii sociální stratifikace* (1953). Výbor obsahuje také projev přednesený ke 100. výročí vydání *Komunistického manifestu*, věnovaný problematice tříd, třídní struktury a třídního konfliktu. Ve stati z r. 1950 zaujímá Parsons stanovisko k psychoanalýze, dvě stati jsou věnovány rozboru sociální struktury přednacistického Německa a fašistického hnutí. Studie jsou ve výboru řazeny chronologicky. Výbor je uveden Parsonsovou úvahou, která obsahuje řadu pro pochopení jednotlivých statí podnětných myšlenek, a uzavřen věcným a jmenným rejstříkem a bibliografií Parsonsových knižních i časopiseckých statí od r. 1928 (poznamenejme, že autor nepochybně vlivný publikoval v průměru 2–3 stati za rok).

— m. p. —

P. A. Sorokin: Modern Historical and Social Philosophies

New York, Dover Publications, Inc., 1963, 345 str.

Autor, známý u nás zejména svou přehlednou prací o vývoji sociologického myšlení první třetiny 20. stol., publikoval anotovanou práci poprvé v r. 1950 pod titulem *Social Philosophies of an Age of Crisis*. Kniha vyšla v r. 1953 německy (Kulturkrise und Gesellschafts-Philosophie) a v r. 1954 také španělsky. Proti původnímu vydání byla v textu provedena jen změna v rozboru Toynbeeho teorie dějin. Práce je věnována rozboru sociálně politického, sociálně filosofického a kulturně antropologického myšlení některých významných myslitelů našeho století a je rozdělena do tří na sebe navazujících částí. V první části jsou s bohatou dokumentací stručně v jednotlivých kapitolách reprodukovány názory Nikolaje Danilevského, Oswalda Spenglera, Arnolda Toynbeeho, Waltera Schubarta, Nikolaje Berdjajeva, F. S. C. Natorpa, Alfreda L. Kroebera a Alberta Schweitzera. Výběr jednotlivých myslitelů odpovídá záměru, který je vyložen v prvních dvou kapitolách; jde o pokus analyzovat „lidskou reflexi nad lidským osudem ve věku krize“. Druhá část je věnována kritickému rozboru v první části reprodukováných názorů a je uvedena studií, která vykládá Sorokinovy kritické principy a základní pozitivní teze jeho vlastní teoretické koncepce. Rozbor je proveden (poněkud zjednodušeně řečeno) konfrontací jednotlivých autorů